

4. Козлов А. А. Супервизорство – необходимый элемент профессионализма в социальной работе / А. А. Козлов // Социальная работа за рубежом: состояние, тенденции, перспективы : сб. науч. очерков. – М. : Флинта, 1998. – 224 с.

5. Макаров В. В. Социальное управление / В. В. Макаров. – М., 2000.

6. Шендеровський К. С. Менеджмент у соціальній роботі / К. С. Шендеровський. – К. : Главник, 2007. – 207 с. – (Сер. Бібліотека соц. працівника).

7. *The Social Work History Station* [online]. – [cited October 2007]. – Available from Internet : <http://www.boisestate.edu/socwork/dhuff/XX.htm>.

УДК 316.346.32-047.44(477)

А.В. Казимир, студ.

Науковий керівник: **Н.С. Левицька**, асистент

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розглядаються умови формування гендерної культури сучасної української молоді. Особлива увага приділяється розгляду гендерного стереотипу як одному з чинників формування гендерної культури.

Ключові слова: гендер, гендерна культура, гендерний стереотип.

В статье рассматриваются условия формирования гендерной культуры современной украинской молодежи. Особое внимание уделяется рассмотрению гендерного стереотипа как одного из факторов формирования гендерной культуры.

Ключевые слова: гендер, гендерная культура, гендерный стереотип.

The article discusses the conditions of gender culture of modern Ukrainian youth. Particular attention is paid to the consideration of gender stereotypes is one of the factors of gender culture.

Key words: gender, gender culture, gender stereotype.

Постановка проблеми. Соціокультурні трансформації, характерні для сучасного українського суспільства, актуалізують вивчення специфіки поведінки, спілкування, взаємин представників чоловічої і жіночої статі як передумови визначення пріоритетів гендерного виховання. Значущість цього питання зумовлена тим, що гендерне виховання за своєю сутністю звернене до внутрішнього світу хлопців і дівчат, покликане сприяти розвитку цілісності особистості, становленню чоловічої/жіночої індивідуальності, формуванню в українській молоді культури гендерних відносин.

Теоретичними джерелами дослідження проблеми формування культури взаємовідносин хлопців і дівчат з урахуванням гендерного підходу, стали праці В. Абраменкової, Г. Абрамова, І. Кльоциної, І. Кона, В. Кравця, О. Конц, Л. Столярчук та інші. Дослідники акцентують увагу на тому, що абстрактне знання норм моралі ще не гарантує моральної поведінки, натомість вагоме значення має підкріплення здобутих знань власним досвідом позитивних переживань, створення підґрунтя для зміцнення індивідуальної системи цінностей, орієнтацій, настановлень, внутрішньої позиції, які закріплюються в повсякденному житті й реальних відносинах між хлопцями і дівчатами. Гендерна проблематика в українському суспільстві висвітлюється у працях Р. Ануфрієвої, О. Балакіревої, О. Бойка, Г. Герасименко, О. Вілкової, В. Довженко, І. Демченко, Т. Журженко, О. Забужко, О. Іваненко, К. Карпенко, В. Кушакова, Н. Лавріненко, А. Лантух, В. Лапшина, С. Оксамитної, М. Рубчак, М. Скорик, О. Яременка та ін.

Метою публікації є висвітлення гендерних проблем, що актуальні на цьому етапі розвитку українського суспільства, та шляхів подолання проявів упередженості та дискримінації людей на підставі належності до певної статі.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Аналіз літератури гендерної спрямованості дозволив визначитися з понятійно-категоріальним полем гендерних досліджень, ключовим поняттям в яких виступає феномен гендеру, та який є визначальним та основоположним у понятті „гендерна культура”. Під визначенням „гендер” Дж. В. Скотт розумів: „складовий елемент соціальних відносин, заснований на усвідомлених статевих розходженнях” [5]. Згодом прибічники цієї думки запропонували використовувати слово „стать” для визначення біологічних (морфологічних і фізіологічних) відмінностей людини, а слово “гендер” – до характеристик соціально-культурного плану.

Гендерна культура розглядається як система соціально-економічних, правових та етнопсихологічних умов існування суспільства, що сприяє становленню чоловіка та жінки як рівних соціальних істот. Існує й інше тлумачення поняття „гендерна культура” – це сукупність статево-рольових цінностей у суспільних відносинах і відповідних до них нормативів поведінки, потреб, інтересів і форм діяльності. Гендерна культура зумовлена суспільним устроєм, національними шлюбно-сімейними звичаями і традиціями, релігійними віруваннями [4].

Як один із чинників формування гендерної культури варто виділити поняття “гендерний стереотип”. Гендерний стереотип, як і інші види соціальних стереотипів, – це невід’ємний атрибут повсякденного мислення, самоусвідомлення та взаємодії індивідів у соціальному просторі. Адже при першій зустрічі більшість людей приписують співрозмовнику не ті характеристики, які в нього насправді є, а ті, які б, на їхню думку, повинні були б бути характерними для особи цієї статі, тобто використовують загальноприйняті шаблонні образи чоловіка та жінки, що формувалися віками і виявилися дуже живучими – ще й сьогодні вони поширюються на представників обох статей незалежно від їхніх індивідуальних особливостей та віку. Гендерні стереотипи – це наше розуміння чоловічої і жіночої традиційної гендерної ролі, суспільні погляди на те, як повинні себе поводити жінка і як – чоловік; що вважати чоловічим, а що – жіночим; якими видами діяльності можуть чи не можуть займатися жінки, якими – чоловіки; які професії є жіночі, які – чоловічі тощо.

Кожний індивід розвивається як представник конкретної статі. З’явившись на світ хлопчиком або дівчинкою, дитина в процесі соціалізації засвоює комплекс норм, правил, моделей поведінки, які наближають її до прийняття у конкретному суспільстві зразків фемінності або маскулінності, сприяють формуванню відповідних особистісних якостей.

Маскулінність – це комплекс характеристик поведінки, можливостей та очікувань, які домінують у соціальній практиці цієї чи іншої групи, об’єднаної за ознакою статі, це те, “що додається до анатомії для одержання чоловічої гендерної ролі” [3, с. 142].

Під фемінністю розуміють характерні форми поведінки, які очікуються в суспільстві від жінки, певний прояв того, що розглядається як позиції, внутрішньопридатні жінці [3, с. 223].

Однак сучасні дослідження свідчать, що однозначне акцентування на маскулінності або фемінності (нормативні уявлення про соматичні, психічні й поведінкові властивості, характерні для чоловіків і жінок) у моделях поведінки обмежує емоційний та інтелектуальний розвиток чоловіків і жінок. Обидві статі рівною мірою здатні бути й честолюбними, і відданими, і самостійними, і ніжними, і рішучими, і чуйними. Це сполучення людських властивостей у сучасній науковій літературі одержало назву андрогінності [1].

Андрогінність детермінується як “поєднання в індивіді маскулінних та ремінних рис. Андрогінна особистість вбирає в себе все найкраще з обох статей, має багатий набір статево-рольової поведінки і гнучко використовує його залежно від соціальних ситуацій, що динамічно змінюються” [2, с. 127]. Андрогінія припускає, що особистість як у ході виховання, так і потім, у подальшому житті, має більший репертуар поведінки,

не відчуває напруги й кризи в ситуаціях, де варто прийняти на себе роль іншої статі. Цей тип поведінки проявляється в сучасних умовах і тісно пов'язаний з модернізацією соціально-економічних процесів, що відбуваються в суспільстві.

Отже, загальними одиницями розгляду культури відносин статей можуть стати три провідні тенденції поведінки у суспільстві, що тією чи іншою мірою набули відображення у формуванні цієї культури протягом існування людства – маскуліність, фемініність, андрогінність.

З одного боку, в суспільстві спостерігаються певні зрушення щодо впровадження принципу рівності жінок і чоловіків в усіх сферах життя. Про це свідчать прийняті нормативні акти, посади уповноважених/координаторів з питань забезпечення рівних прав чоловіків і жінок, впроваджені масові заходи гендерного спрямування. Проте при високих оцінках рівня розвитку вітчизняного законодавства з питань забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок розвиток інших складових державної гендерної політики в українському суспільстві оцінюються надзвичайно низько. І найнижче – розвиток практики захисту від гендерної дискримінації через судові справи та подачу скарг уповноваженим особам, бюджетне фінансування, рівень інформаційно-пропагандистської роботи з населенням.

З іншого боку, прийняття прогресивних нормативно-правових актів з питань гендерної рівності часто залишається поза увагою більшої частини населення, що означає низьку готовність використовувати досягнення у впровадженні принципів гендерної рівності на практиці. Так, із числа установ, де працюють експерти з гендерних питань, залучені до участі в дослідженні, лише у кожній другій установі працівники були поінформовані належним чином про Указ Президента України, згідно з яким у органах виконавчої влади та місцевого самоврядування на одного із заступників керівника покладаються обов'язки уповноваженого з питань забезпечення рівних прав чоловіків і жінок.

Як недостатня оцінюється і пропаганда засобами масової інформації тематики гендерної рівності. Зокрема, експертами визначені характерні ознаки порушення гендерного балансу в телевізійних програмах, які, в першу чергу, проявляються у гендерно дискримінаційних висловлюваннях щодо обох статей та рекламних роликах, де жінки висвітлюються як особи, менш компетентні у знаннях та справах, ніж чоловіки. Найбільш актуальною темою, яку слід висвітлювати у спеціальних програмах телебачення, експерти вважають фізичне та психологічне насилля у сім'ї. На другому місці – проблема проституції та торгівлі людьми; на третьому – гендерна дискримінація під час прийому на роботу.

Проблема формування гендерної культури молоді є однією з гостроактуальних та складних як у теоретичному, так і практичному аспектах. Вирішення її потребує як наукового підходу, так і пошуку та впровадження нових альтернативних моделей сприяння адекватному набуттю гендерної ідентичності юнаками та дівчатами. Саме тому на вимогу часу була відкрита Школа гендерної рівності при Центрі гендерних студій у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка [4].

Розвивається процес становлення жіночих організацій, їх представниці залучаються до формування державної політики щодо сім'ї та жінок і впровадження гендерних перетворень у суспільстві, беруть участь у розробленні державних програм і проектів.

Студентство та працююча молодь як нова генерація української нації на початку третього тисячоліття стали тією потужною силою, яка покликана сприяти процесам ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок, забезпечення рівноправності жінок і чоловіків у політичному, економічному, соціальному і культурному житті нашого суспільства.

Висновки. Новітні трансформаційні процеси у світовій спільноті і в нашій державі, початок ери повноправності буття жінки та чоловіка потребують глибшого осмислення

соціально-психологічних механізмів набуття зростаючою особистістю гендерної ідентичності, як передумови повноцінної реалізації Я-жінки та Я-чоловіка. Гендерна культура розглядається як система соціально-економічних, правових та етнопсихологічних умов існування суспільства, що сприяє становленню чоловіка та жінки як рівних. У змінах у гендерній культурі суспільства особливого значення набуває зміст цінностей, що культивується соціумом, їхня орієнтація на традиційний та егалітарний характер гендерних ролей, на андро- чи феміноцентричні нормативи поведінки.

Освоєння гендерної культури є складним процесом взаємодії соціального оточення та сім'ї, які по-своєму впливають на індивіда залежно від віку, освіти, етнотрадицій та звичаєвості. Молодь зазнає надзвичайно інтенсивного статевотипізованого впливу соціуму, який призводить до поляризації особистісних орієнтацій юнаків та дівчат, закріплення дисбалансованих гендерних ролей та властивостей, дискримінації статей у різних сферах життєдіяльності.

На цьому етапі розвитку українського суспільства спостерігається поступове розмивання гендерної дихотомії, що супроводжується процесом деконструкції гендерних стереотипів та опануванням, здебільшого жіночою статтю, маскулітних практик. Прийняті нормативні акти, посади уповноважених/координаторів з питань забезпечення рівних прав чоловіків і жінок, впроваджені масові заходи гендерного спрямування свідчать про те, що в суспільстві спостерігаються певні зрушення щодо впровадження принципу рівності жінок і чоловіків в усіх сферах життя.

Список використаних джерел

1. *Абраменкова В. В.* Половая дифференциация и сексуализация детства: горький вкус запретного плода / В. В. Абраменкова // Вопросы психологи. – 2003. – № 5. – С. 103-120.
2. *Алешина Ю. Е.* Проблемы усвоения ролей мужчины и женщины / Ю. Е. Алешина, А. С. Волович // Вопросы психологи. – 1991. – № 4. – С. 125-131.
3. *Говорун Т. В.* Гендерна психологія : [навч. посіб.] / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. – К. : Академія, 2004. – 308 с.
4. *Кікінежді О. М.* Формування гендерної культури молоді: науково-методичні матеріали до тренінгової програми : навчальний посібник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2006. – 160 с.
5. *Scott, J.* Gender: A Useful Category of Historical Analyses / J. Scott // American Historical Review. – 1986. – № 91. – P. 1054.

УДК 265.5

Е.Н. Спиридович, студ.

Научный руководитель: **В.К. Борецкая**, канд. филос. наук, доцент

Государственный технический университет имени П. О. Сухого, г. Гомель, Республика Беларусь

ПРОБЛЕМЫ СУПРУЖЕСТВА И СЕМЬИ В СОВРЕМЕННОМ СОЦИАЛЬНОМ УЧЕНИИ РУССКОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ

Заклучение брака и создание семьи являются важнейшими событиями, необходимыми каждому человеку для истинного счастья. Часто супружество и создание полноценной семьи сопровождается столкновением интересов двух супругов, нежеланием уступить, прощать. В данной статье рассмотрены наиболее распространенные сложности, с которыми сталкиваются люди, вступившие в брак, а также приведено мнение РПЦ по этим проблемам.

Ключевые слова: брак, семья, Русская Православная Церковь.

Укладення шлюбу та створення сім'ї є найважливішими подіями, які необхідні кожній людині для дійсного щастя. Часто шлюб і створення повноцінної сім'ї супроводжується зіткненням інтересів подружжя, небажанням поступитися, прощати. У цій статті розглянуті найбільш поширені складнощі, з якими стикаються люди, що одружилися, а також наведено думку РПЦ з цих проблем.

Ключові слова: брак, сім'я, Російська Православна Церква.